

darabon, de ennek valahogyan jobban áll a catói tóga. Nem merészkedik addig a határig, melyen Lonsdale kötél-táncos mutatóványai folynak, mert jól tudja, hogy a szatírának ez a «többlet»-e valójában nagyon sokat elvesz annak erejéből. Galsworthy ostora becsületesen csattan, a Lonsdale-é meg inkább csak úgy cifrázva pattintgat.

Izléses és a kicsiny térrel ügyesen számot vető színpadi díszleteket látunk s örömmel telt a szövegben is, mely megfelelő diszkrécióval pergette a dialógusokat s nem pályázott a derűre-borúra beiktatott «pestiességek» olcsó s annak megfelelően silány babérajaira. Ilyenekben különösen ifjabb színművészeink lelik kedvüket, mikor fordítanak. Lonsdale színművének átültetése egy régibb nemzedékbeli fordítónak: Salgó Ernőnek izlését dicséri.

Rédey Tivadar.

Képzőművészeti szemle.

A *Nemzeti Szalon* frissen megnyílt kiállítása hat festőművész legújabb alkotásait mutatja be. Képek függenek véges-végig egymás mellett, anélkül, hogy szobrok tarkítanák a sort, a kiállítás mégsem unalmas. A festők nem tartoznak össze, mindegyik mást akar s azt a mást is másképen akarja kifejezni. Kisebb arányú kiállításoknál, mint amelyekre a Nemzeti Szalon hivatott korlátolt terével, az ilyféle csoportosítást szerencsésnek tartjuk. A látogatókat a hatásos kontrasztok arra kényszerítik, hogy hitet valljon egyik vagy másik irányzat mellett s e hitvallás kétségtelenül tisztító hatással van kialakuló esztétikai véleményeire.

A hat festő közül elsőnek *Boromisza Tibor*t említjük. A Napkelet legutóbbi számában szó volt már róla s arról, hogy mostani kiállítása előtt hosszú ideig a Hortobágyon dolgozott. Boromisza annakidején a nagybányaiak tanítványaként kezdte el pályafutását s mikor a nagybányai tradícióktól megszabadult, teljes energiával a fényproblémák, világítási effektusok kutatására vetette magát. Ez utóbbi azonban nem történt a francia impresszionizmus értelmében. A fény nem bontotta a figurát foltsíkokra, nem bántotta szerkezetüket, hanem a zárt formán belül a színezést változtatta el. Már akkoriban, közvetlenül a háború utáni években világossá vált Boromisza festői stílusának egyik alap-

vető jellemvonása: a dekoratív síkszerűség. Dekoratív a szó legjobb értelmében, amennyiben a síkokkal s nem tömegekkel komponál, anélkül, hogy a lineáris stilizálás olcsó örömeit keresné.

Új képeivel hű maradt ahhoz az úthoz, amelyen elindult. A Hortobágy pompás és pazar tájpanorámái szinte kínálkoztak arra, hogy a világítási effektusok tanulmányozását folytassa. A sík rónaság festői szenzációja a levegőben játszanak le, a Nap feltartóztathatatlan, izzó sugárkévéi aranyszínűvé festik a felhők széleit, rézsút dőlnek a tájra s elmozzák a horizontot. Boromisza kitűnően érzékelteti a déli Nap fényébe került tárgyak bizonytalan, reszkető karakterét. Kelléktára rendkívül primitív és rendkívül hatásos. Alig néhány formából alakulnak ezek a tájképek. A feloldódottság érzetetésére olykor pointilista eszközöket is igénybe vesz, apró színpöttyök egymás mellé helyezésével vibrálóvá teszi képeit. Legjobb táj-ábrázolásai *Egry József*re emlékeztetnek, anélkül, hogy kapcsolatra gondolnánk a két művész között.

Boromisza kollekciójából nem a tájképek keltették a legnagyobb fel-tűnést, hanem magyar karakterfeje- nek, csikósokról, gulyásokról, kondásokról és pásztorokról készített portréi. Ezek a portrék nemcsak esztétikai szémszögből említésreméltók, antropológusok figyelmét is fel kellene hívní reájuk. A néző, aki a képek elé kerül, elfelejti, hogy festett vásznakkal áll szemben, nem a művészi problémák megoldását honorálja, hanem elgyö-nyörködik a szebbnél-szebb, öreg és hetyke fiatal, makrapipás és szakállas magyar koponyákban. Ez a sorozat modern etnográfiai képeskönyvet helyettesít, amelyet élvezettel forgathat végig mindenki, akinek érzékei nem romlottak el az ősi magyar típusok virágoskertje iránt. A vernissage kö-zönsége, úgy láttuk, honorálni tudta a ritka élvezetet, melyet Boromisza Tibor szerzett neki s a művésszel együtt reméljük, hogy kiállítása fel-rázza a lelkeket és érdeklődést kelt a pusztuló pásztorság sorsa iránt.

Fodor Böske kiállítása bemutatko-zás, képeit eddig még nem láttuk tárlatokon. A fiatal művésznő jól megtanulta mindazt, amit festőnek a porondra lépés előtt meg kell tanulnia s technikai fogyatékoságokat nem is érezni alkotásaiban. Az expresszioniz-

mus utáni piktura száraz tárgyilagos-sága hatott reá, egy-egy aktkal kombinált csendélete a német Karl Hoferre emlékeztet. Mondanivalóit biztosan és szélesen adja elő, színezése azonban még nem forrott ki, olykor még túlságosan nyers.

Epen a fordítottja mondható el Szivessy-Aczél Barbaráról, akinek aktjai Rippl-Rónai erős és félreismerhetetlen hatása alatt készültek. Színkultúrája rendkívül finom és érzékeny, bizonytalanul ködlő formái azonban sok kívánnivalót hagynak hátra, bár egészében művésze rokonszenves.

Az egyházi művészetet Miskolczy Ferenc képviselte a kiállításon. Legjelentősebb művét, a baja-kiscsávolyi templom freskódíszítését természetesen nem mutathatta be, a templombelsőről készült fotográfiák azonban arról tanuskodnak, hogy Miskolczy hivatott freskófestő. Formáiban nagyvonalú, kompozíciója változatos, nem ijesztik meg a hatalmas méretek. A Jézus életéről készült három rézkarcSOROZATA azt mutatja, hogy a kis méretekben épügy otthon van, mint a legnagyobbakban. Kitűnő rézkarcOLÓNK azonban nem egy akad s ép ezért Miskolczy igazi terrénumának a freskóművészetet tartjuk s felhívjuk az illetékes körök figyelmét erre a csendben dolgozó magyar talentumra.

Pólya Iván néhány képe izléses és finom munka, főképp ami színeit illeti. Egyszerűen komponált interieurjei (pl. Uzsonna) Berény Róbert műveire emlékeztetnek. Rónay Ernő kiforrotlan, de tehetséges fiatal művész. A Matisse-hatás alatt készült aktjai és figurális képei mellé konzervatív-realisztikus portrékat akaszt.

*

A Tamás-galériában Halápy János festőművész és Gáder István keramikus művei kerültek kiállításra. Halápy János csak néhány hallatlanul bravuros akvarellal mutatja be művészetének jóoldalait. Artisztikus, friss és elegáns apróságok ezek. Annál elszomorítóbb, hogy Bracque-ból és Paul Kleeből összegyűrt, tehetetlenül formátlan képekből áll kiállításának nagyobb része. Gáder István vázái, mázas zsiráfjai, vízilovai és csikói bizarr, komikus és groteszk formáikkal megtöltik a polcokat és vitrineket. Öröm végignézni ezeket a kisigényű és mégis értékes tárgyakat, amelyek egy nagy-kulturájú művész következetesen írá-

nyított talentumának rokszenves bizonyítékai.

Genthon István.

Blaha Lujza síremléke.

Sokat és sokszor írtak Budapest szobrairól, amelyek között alig akad olyan művészi alkotás, amely kifejezné nagyjaink érdemét, vagy az eszmét, amelyért éltek. De azt a távolságot, amely Blaháné élete és készülő monumentális síremléke között van, még a ma élő nemzedék képzelete se tudja betölteni. A kis virágos hant helyén ma egy baldachinos ágy áll és benne párnákon fekszik a «nemzet csalogánya».

Ki az alkotója a szobornak, nem keressük. Kik döntöttek az emlék felállításáról, nem tudjuk. Megállunk az emlék előtt és úgy érezzük, hogy ezzel az alkotással meghamisították Blaháné jelentőségét és megsértették magyar érzésünket, mert hiszen Blaha Lujza a magyar dal felejthetetlen csalogánya, Budapest megmagyarosításának nótás apostola, a magyar érzés legbájosabb ébrentartója volt. Az ő kacagásában magyar szívek derűje ragyogott és az ő dalában magyar fájdalmaok zokogtak.

Miért zárja kőágyba a művész, miért ábrázolja hálóköntösben? Miért nem adott rá magyar ruhát, miért nem kötött gyönyörű fejére fejkendőt? A mi képzeletünkben csak így él Blaháné. A szobrász hiába állított a temetőbeli ágy köré éneklő, fehér angyalokat, hiába veri lantját a vén regős, Blaháné nincs sehol az emléken, hasztalan keressük. Mit akarnak kifejezni ezzel a síremlékkal? Azt, hogy Blahánéval élt és meghalt a népszínmű? Mit szimbolizálnak az éneklő angyalok? Bizonyára nem azt, hogy Blaháné egy nemzet vigasztalója, nótás csalogánya volt.

Mit keres az öreg regős az ágy végében? Talán hősi dalt ver felajzott kobzán? Blaháné nem a multat ébresztgette, ő a magyar délibáb tündöklése volt, az ő dalában a nép lelkének szépsége dalolt. Ha úgy akarta ábrázolni a művész, hogy a dal még síri álmából is felébreszti, akkor terített volna fekvő alakjára himes szűrt, vagy a rónák ezernyi virágát.

Ez a szobor nekünk nem kell, mert meghamisítja képzeletünket és ami még ennél is szomorúbb: megcsalja az eljövendő nemzedékek képzeletét is.

Azt vártuk, hogy a sírkert kereszt-erdejében, a fiatal, a nótás ajkú, minden ízében magyar asszony fehér kő-

alakja fogja hirdetni minden idők magyarázai számára, hogy: ki volt Blaháné!

Agoston Gézáné.

Zenei szemle.

Háry János és egész mesevilága vonult be a minap Budapestre. A csákvári földművesek feljötték falujokból a fővárosba, hogy megmutassák, hogyan értelmezi maga a nép Paulini-Kodály művét, azt a művet, amelyet elsősorban az ő számára, róla írtak.

Azt hisszük hogy erről az előadásról igazi beszámolót csak úgy lehet írni, ha lemondunk minden nagyképűségről, amit a zenekritikus vagy színikritikus már hivatalból is magára kell, hogy öltön és gyermekekké leszünk újra, meshívó, boldog gyermekekké. Népi fantázia s gyermeki fantázia édes testvérek a maguk friss, őseredeti naivitásukban.

A zenének aránylag amúgy is kisebb szerep jutott a csákváriak Háry Jánosában. Kodály hangszerelte zenekart nem várhatunk tőlük. Hangjegy nélkül, egy pár hangszerrel kísérik a dalokat. De ezek a dalok azután a szívökből fakadnak, az ő tulajdonuk. Ha itt-ott félre csúszik is egy negyedhanggal, félhanggal az Örzse vagy a János hangja, ez bizony nem oly fontos, mint az, hogy ilyeneket csak ők tudnak «szerezni». Ezt a zenei produkciót nem lehet bírálgatni, boncolgatni, még csak meghallgatni sem, csak — hallgatni. Hallgatni, úgy ahogy hallgatjuk a csalogány énekését.

Épen úgy vagyunk a csákváriak színpadi produkciójával is. Mit kellett ott alakítani vagy játszani, mikor mind-egyik szereplő önmagát adta, egy kiszakított részét az ő lelki világának. A saját jóízű, törülmetszett nyelvükön szóltak, a saját érzéseiket tolmácsolták, tulajdon naiv mesefantáziájukat szórták elének. És hogy állt ezeken a derék magyar paraszton a huszáruniformis! Nem jó lett volna melléjük állítani az operaházi statisztákat. Hiába, katonának szülni kell, azt nem lehet megjátszani.

Az öltözeteket és a díszleteket is ők maguk hozták. Valahogy minden nagyon ismerős, meleg, otthonos lesz körülöttünk, midőn ezekről a meseképekről föllebben a függöny. Magyar lélek van benne; értelmes, világos, egyszerű és mégis színes, rendkívül plasztikus elképzelés, egyenes eszjárás, amely a képzelet legmerészebb röpté-

ben is a lényegest, a leginkább kézzelfogható hangszúlyozza.

Nagy sikerük volt a derék csákváriaknak. Tanulhattak tőlük a budapestiek egyben-másban. Vidéki körútjukon alkalmuk lesz rá, hogy az egész országban lelkes híveket szerezzenek a magyar nép művészi tehetségének.

*

A karácsonyi hónapban erős lanyhulás érezhető a hangversenyéletben. A *rendkívüli filharmonikus hangverseny*, amely Heger Róbert, a bécsi Staatsoper karnagyának vezetésével folyt le, sem jelentett rendkívüli zenei eseményt. Többek között előadták Verdi Otello-balletzenéjét, melyet Páris számára írt. Ezt színpadon, Párist kivéve, seholsem szabad játszani, csak újabban kezdik koncerttermekben előadni. Egy olyan művet, amelyet tisztán színpadra szántak, elszakítva a hozzátartozó milieutól, lehetetlenség teljes értékében felfogni. Verdi zenekara itt is, minden szabad mozgása, színessége és a motivisztikus lehetőségek kihasználása mellett is teljesen a verbéli drámai színpadi muzsikussá elképzelésére vall, melodikus zsenije ennek dacára most sem tévesztette el hatását.

Csajkovszki IV. szimfóniája a romantikus orosz léleknek egyik legteljesebb zenei kifejezése. Vigasztalan búskomorság, csüggedt melankólia, majd vad, lármás, féktelen jókedv egyik szélsőségből a másikba kergetik a hallgató lelkét.

Az első tételben eleinte a levertség, a reménytelenség hangulata uralkodik. Az Allegro visszatérő témája új színeket hoz: vajjon nem jobb-e elfordulni a valóságtól és az álmok világába menekülni? A téma sejtelmes távolból hangzik, gyönyörű álomképek zsongítják el a lelket. Felejtve egy időre ami rideg, örömtelen, felejtve a valóságot. Ez az élet Csajkovszky tépett lelkén keresztül: a boldogságról szőtt csapongó álmok és a zord valóság örökös váltakozása. Nincs pihenés sehol, ide-oda vetnek a hullámok, amíg egy örvény le nem ránt magával a mélybe.

A II. tétel ezt a tragikus borongást az emlékezés terére viszi át. Kiérezzük a hangokból Csajkovszky értelmzését, amelyet erről a művéről egy levelében írt. Kár a multért, a letűnt, boldog fiatal évekéért, de már nincs bátorság, nincs kedv ahhoz, hogy újra kezdje az életet.

A III. tétel csupa szeszélyes arabeszk,